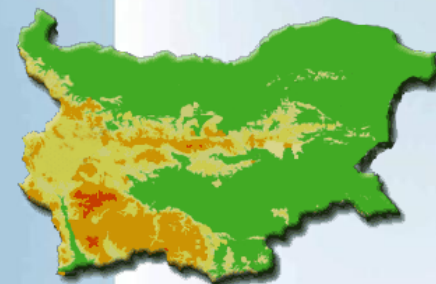

Проблемът “тютюнопушене” в България

РЕЗУЛТАТИ ОТ НАЦИОНАЛНОТО ПРОУЧВАНЕ НА ФАКТОРИТЕ НА РИСКА ЗА ЗДРАВЕТО 2014

В глобален мащаб, тютюнопушенето е една от доказаните водещи, предотвратими причини за болестност и смъртност.

Тютюнът е единствената законно продавана потребителска стока, която убива почти половината от тези, които я употребяват.

РИСКОВЕ ЗА ЗДРАВЕТО, СВЪРЗАНИ С ТЮТЮНОПУШЕНЕТО

Тютюнопушенето е поведенчески рисков фактор с изключително неблагоприятни здравни последици.

Тютюнът е доказан или вероятен причинен фактор за около **25 заболявания, а влиянието му върху глобалното здраве е огромно, макар и не напълно оценено.**

РИСКОВЕ ЗА ЗДРАВЕТО, СВЪРЗАНИ С ТЮТЮНОПУШЕНЕТО

Тютюнопушенето е един от основните фактори на риска за здравето, свързан с възникването на хронични неинфекциозни болести.

В **Европейския регион на СЗО**, тютюнопушенето формира **12.2%** от глобалното бреме на болестите и е причина за **2.3% до 20.9%** от всички смъртни случаи.

За **България** тези показатели са съответно **13.5% и 12.4%**.

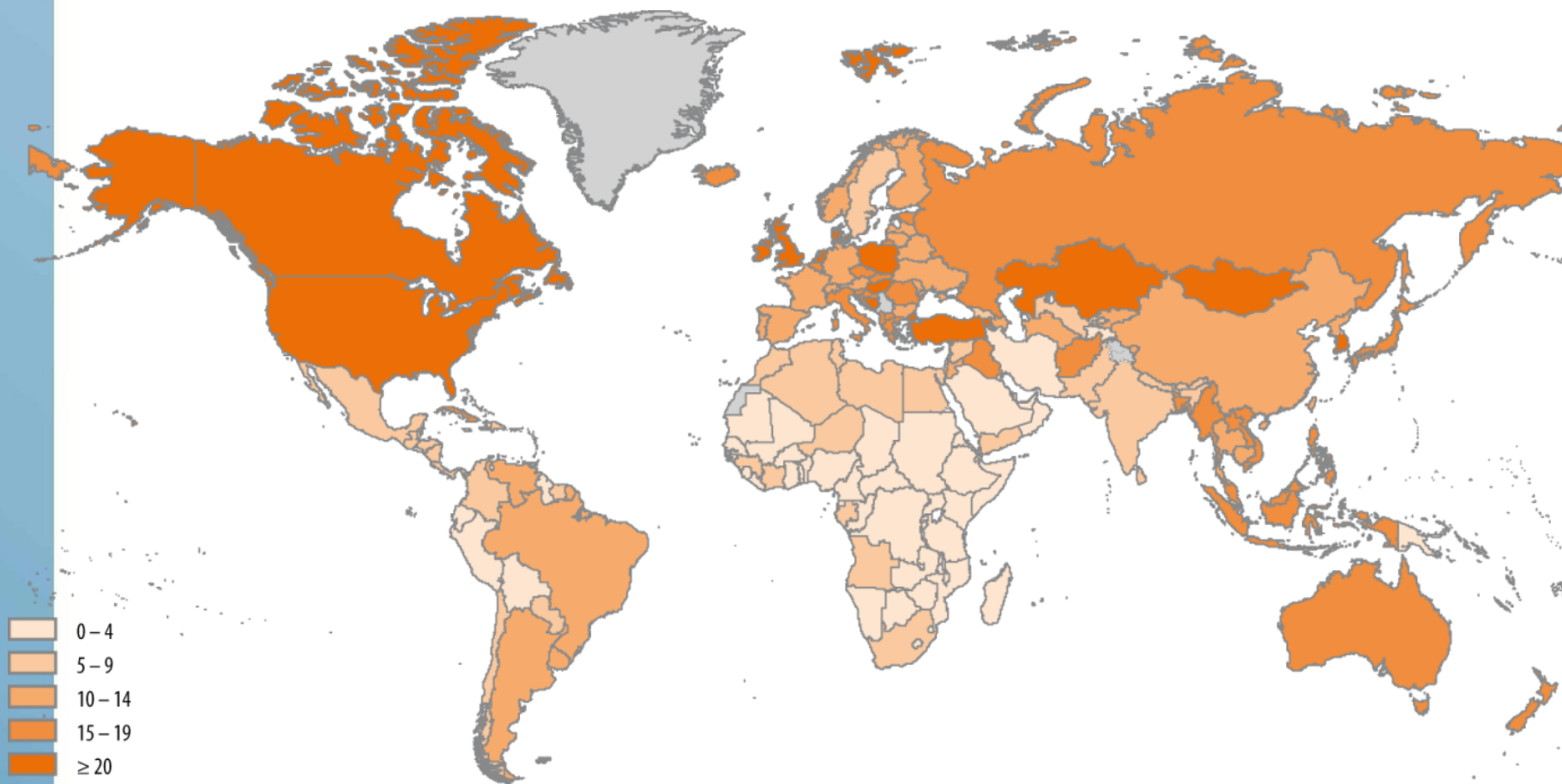
ТЮТЮНОПУШЕНЕТО СВЕТОВНА ЕПИДЕМИЯ

- По данни на СЗО общият брой на пушачите в света е около 1.2 милиарда или около 1/3 от цялото население на възраст 15 и повече години (47.0% от мъжете и 12.0% от жените).
- Ежегодно в света умират над 5.4 милиона души от заболявания, причинени от употребата на тютюн.
- Към 2030 година се очаква техният брой да достигне 10 милиона и тютюнопушенето да се превърне във **ВОДЕЩАТА САМОСТОЯТЕЛНА** причина за смърт.

ТЮТЮНОПУШЕНЕТО СВЕТОВНА ЕПИДЕМИЯ

Смъртност от заболявания, свързани с тютюнопушенето

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ТЮТЮНОПУШЕНЕТО В БЪЛГАРИЯ

По данни на НСИ и НЦОЗА тютюнопушенето е широко разпространено и в България:

През **1952** г. са пушили **13.7%** от българските граждани.

През се последните години на миналия век до **2007** г. отчита тенденция за около **3-**кратно нарастване броя на възрастните пушачи:

- **35.6%** през **1996**,
- **40.5%** през **2001**,
- **45.2%** през **2007**.

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ТЮТЮНОПУШЕНЕТО В БЪЛГАРИЯ

Значително по-висок е относителният дял на пушачите сред:

- **мъжете – 46%;**
- **18-25 годишните – 46%;**
- **26-40 годишните – 55%;**
- **жители на малки градове – 45%;**
- **българите със среден (46%) и над средния доход (49%)**
- **сред лицата, отказали се от тютюнопушене, преобладават мъжете, предимно над 55-годишна възраст.**

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ТЮТЮНОПУШЕНЕТО В БЪЛГАРИЯ

По данни за 2011 г от доклада Health at a Glance: Europe 2012

- **редовно пушещите мъже в България са 40% от популацията 15+ и заемат трета позиция в ЕС след Латвия (46%) и Естония (43%),**
- **броят на жените редовни пушачи намалява до 19% и се приближава до средните за ЕС (18%)**

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ТЮТЮНОПУШЕНЕТО В БЪЛГАРИЯ

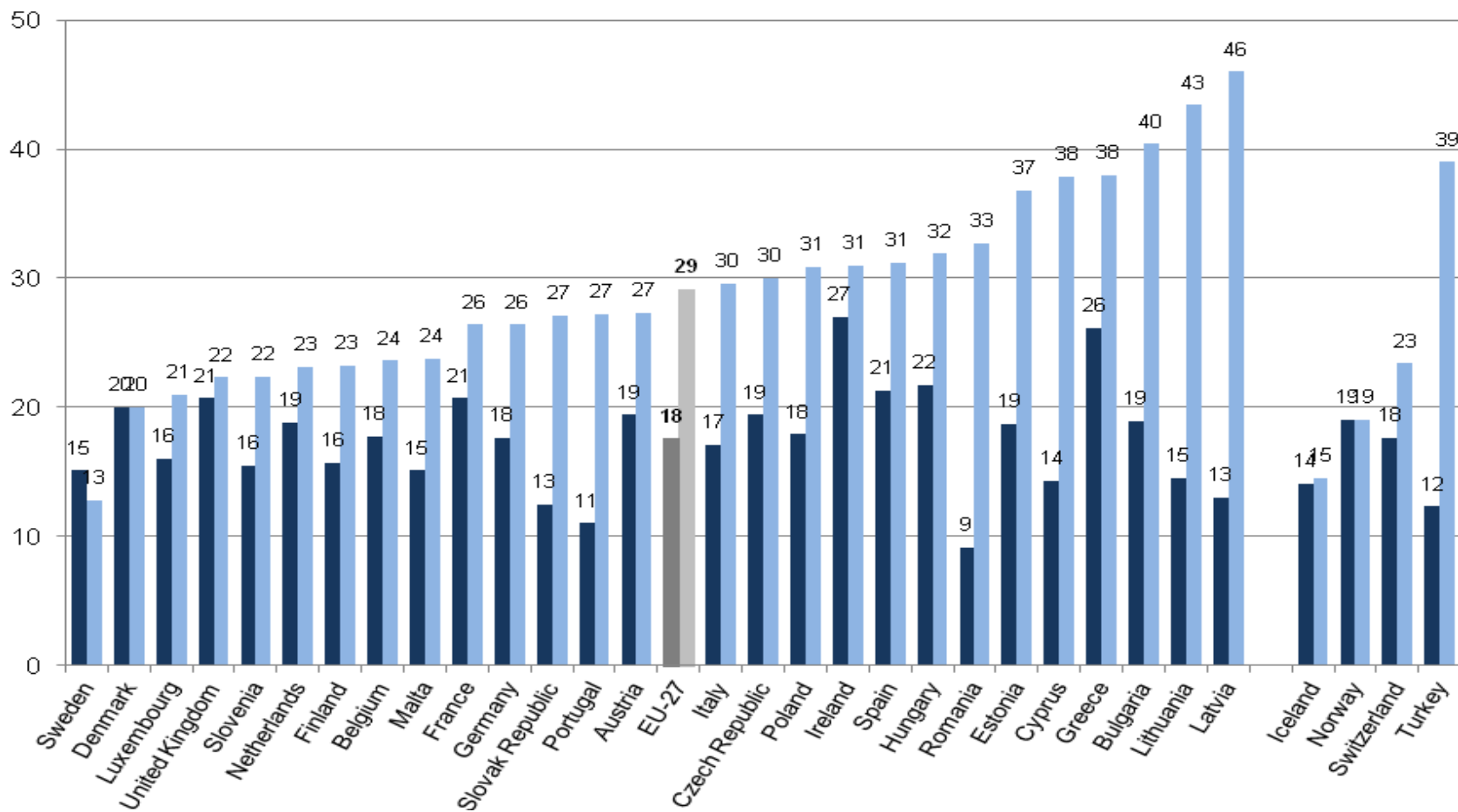
Health at a Glance: Europe 2012

Редовно тютюнопушене при мъже и жени на 15+ в ЕС

% популацията 15+

■ Males

■ Females

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ТЮТЮНОПУШЕНЕТО В БЪЛГАРИЯ

След въвеждането от **1-ви юни 2012** година на пълната забрана за тютюнопушене в закрити обществени места, както и на някои открити обществени места, към края на годината, пушачи са **34%** от възрастното население в страната.

По брой на пушачите България, обаче е на предпоследно място в ЕС преди Гърция (40%).

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА

**ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ХРОНИЧНИТЕ НЕЗАРАЗНИ БОЛЕСТИ
2014-2020**

РЕЗУЛТАТИ

**ОТ НАЦИОНАЛНОТО ПРОУЧВАНЕ
НА ФАКТОРИТЕ НА РИСКА ЗА ЗДРАВЕТО 2014**

ФАКТОР ТЮТЮНОПУШЕНЕ

Население 20+

Употреба на тютюневи изделия разпространение – цигари

В момента на анкетирането **37.4%** от възрастното население страната пуши цигари. Като цяло пушат по-малък брой жени (**33.1%**) в сравнение с мъжете (**41.9%**).

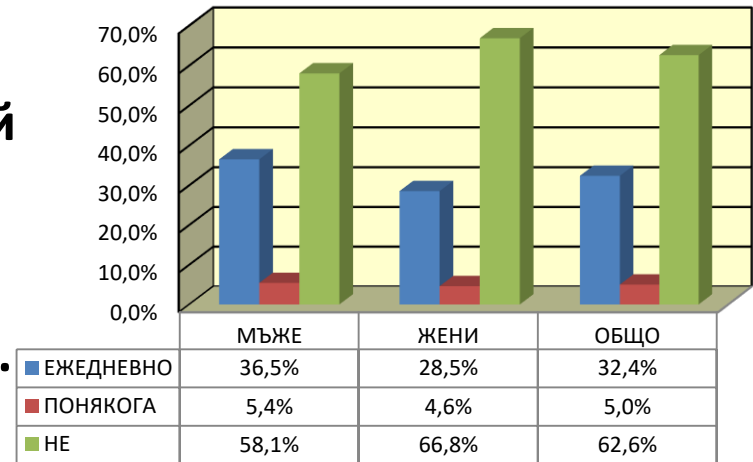
И при двата пола пушещите над **20** циг. дневно са малко (**2.3%**).

По голямата част от жените пушат от **1 до 10** цигари с филтър дневно – средно **10.7±6.9** цигари.

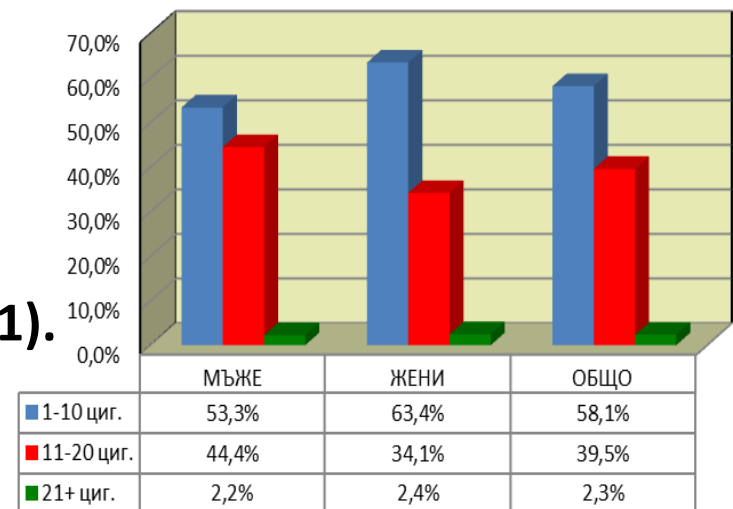
Мъжете са равно-мерно разпределени в групите **1-10** и **11-20** цигари с филтър дневно – средно **15.5±9.7** ($P < 0.001$).

Пушачите на цигари без филтър, ръчно свити цигари, пури и лули са под **1%**.

НАСТОЯЩИ ПУШАЧИ - ЦИГАРИ

БРОЙ ЦИГАРИ ДНЕВНО

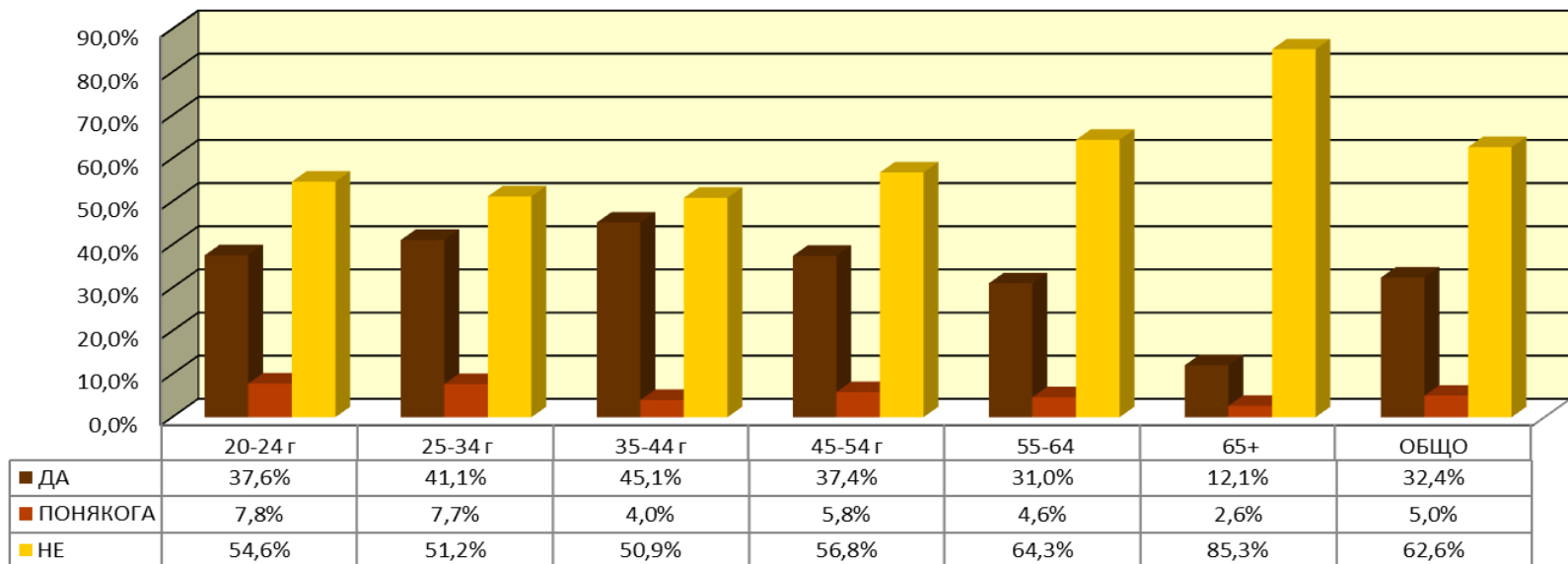
Употреба на тютюневи изделия - разпространение

Във възрастов план на фона на сравнително стабилния брой на **непушачите** до 54 г. и увеличаването му след тази възраст до 85.3% във възрастта 65+.

Броят на **редовните пушачи** нараства до 44 г., след което стръмно започва да намалява и достига до 32.4% в групата на 60+-годишните.

Епизодичните пушачи са малко на брой и плавно намаляват от 7.8% при най-младите до 2.6% при хората над 65 години.

ФИГ.2 ПУШИТЕ ЛИ ЦИГАРИ ПОНАСТОЯЩЕМ

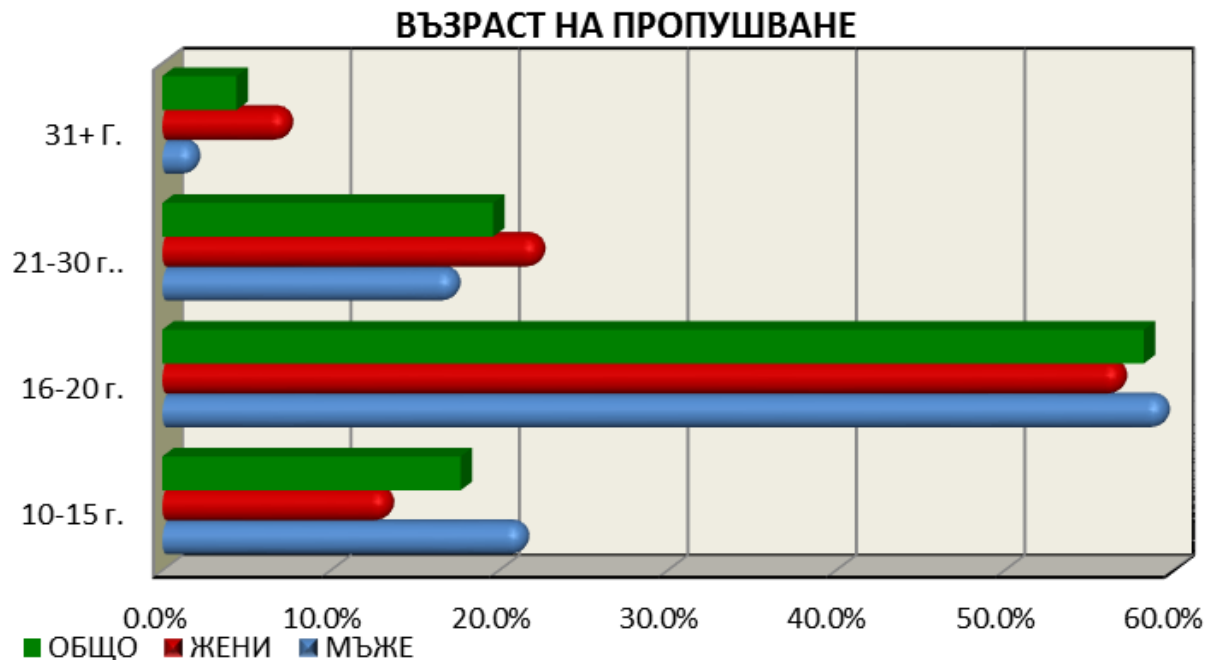

Употреба на тютюневи изделия – възраст на пропушване, пушачески стаж

Преобладаващата част от респондентите, както в градовете, така и в селата са пропушили на **16-20-годишна възраст** – 59.4% от мъжете и 56.9% от жените.

Неприятен е и факта, че **17.7%** от анкетираните са започнали да пушат на **10-15 годишна възраст**, като делът на мъжете е по-голям от този на жените (21.4% срещу 13.3%). Рано пропушилите лица в селата са повече в сравнение с тези в градовете (17.8% срещу 12.6%) и при двата пола.

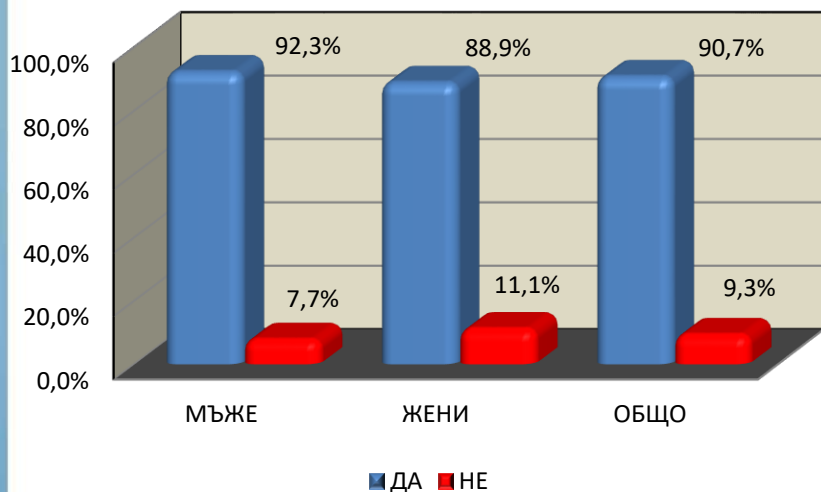

Употреба на тютюневи изделия – редовни (ежедневни) пушачи

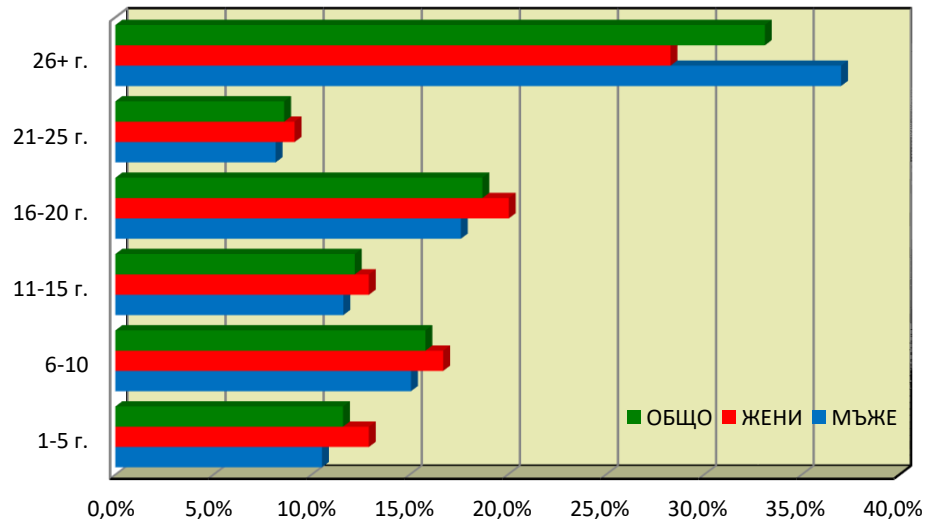
Почти всеки 3-ти от анкетираните е ежедневен пушач – 59.4% от мъжете и 56.9% от жените, по-голям брой в селата и сред лицата със средно образование. Най-голям брой от ежедневните пушачи мъже са от възрастовите групи 25-34 г (44.9%) и 35-44 г (46.9%), а жени от 35-44 г. (43.3%).

Ежедневните пушачи, пушили над една година са по-често мъже (92.3%), на възраст между 35 и 64 г. и с най дълъг пушачески стаж от 26+ години (37.0%).

ЕЖЕДНЕВНИ ПУШАЧИ ПОВЕЧЕ ОТ 1 ГОДИНА

ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЕЖЕДНЕВНОТО ПУШЕНЕ

Употреба на тютюневи изделия - зависимост

Един от критериите за определяне на степента на никотиновата зависимост е интервалът от време между събуждането и запалването на първата цигара.

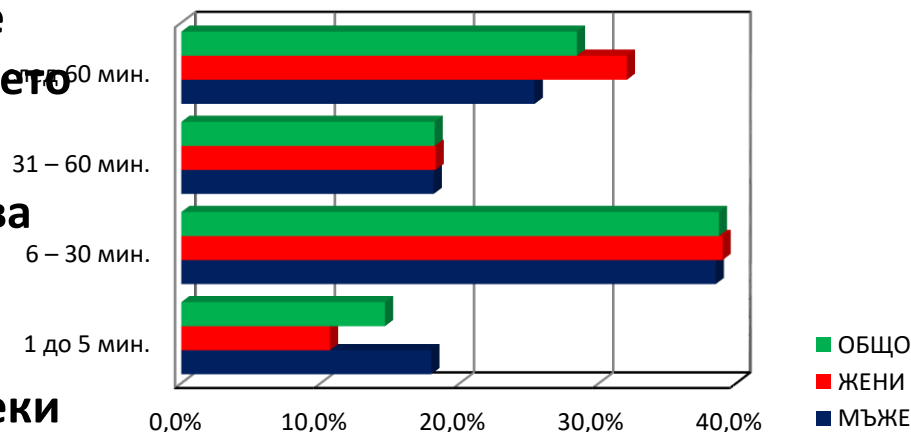
До 5 минути след ставане от сън запалва първата си цигара всеки 7-ми пушач от мъжете и 9.6% от жените; от

От 6-30 минути след ставане - почти всеки трети, с незначителен превес на жените – 39%, срещу 38.55% мъже.

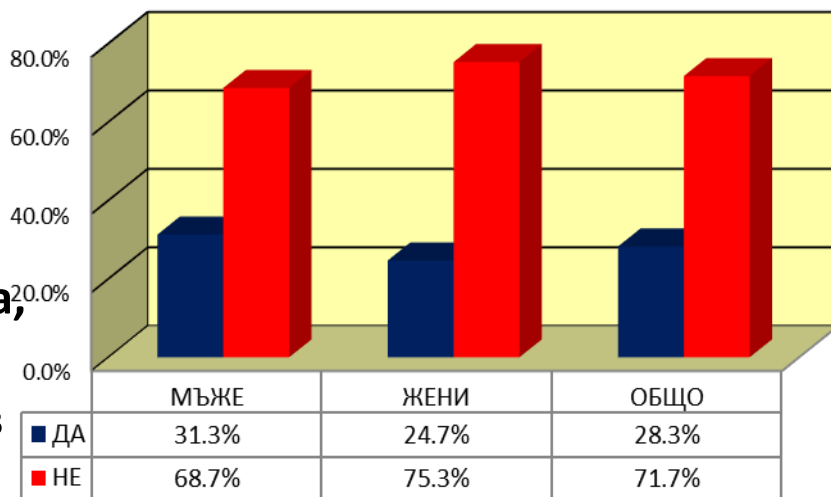
Като цяло около половината от респондентите показват белези на никотинова зависимост, повече мъже и по-често в градовете.

Трудно се въздържат да не пушат на места, където тютюнопушенето е забранено 28.3% от пушачите, повече мъже (31.3%) в сравнение с жените – 24.7%.

Колко време след събуждане запалвате първата цигара?

Трудно ли се въздържате да не пушите на места, където тютюнопушенето е забранено?

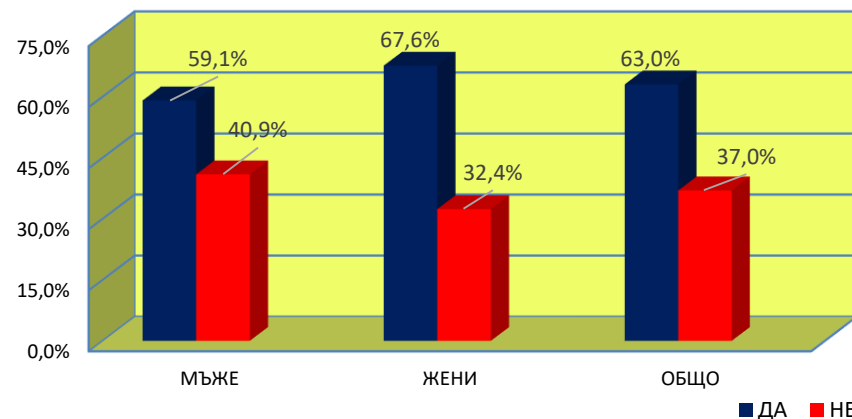
Употреба на тютюневи изделия – забрана за пушене на обществени места

Независимо, че около 2/3 от пушачите (67.6%) подкрепят тоталната забрана за пушене на обществени места, за всеки 3-ти анкетиран (33.3%) „работата“ е второто място, на което те пушат, с превес на мъжете (37.8%), в сравнение с жените - 28.8%.

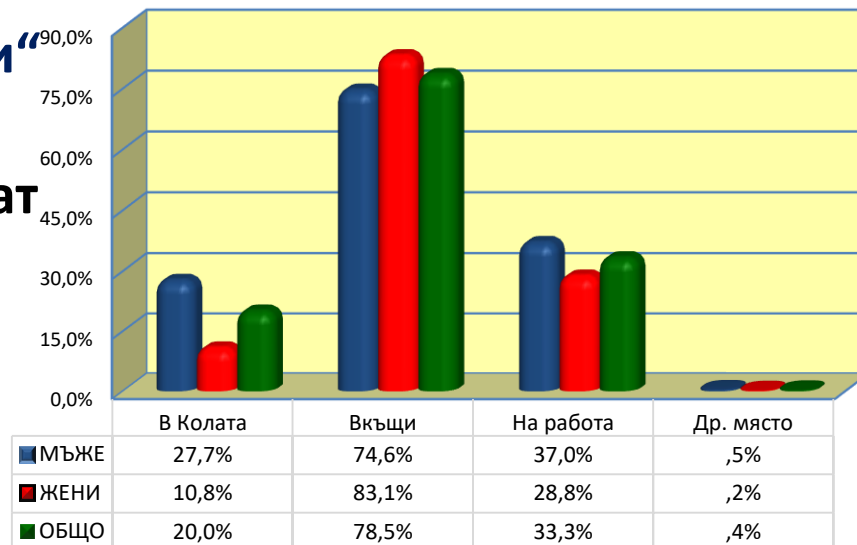
На първо място е пушенето „вкъщи“ (74.6%), като тук преобладават жените (83.1%). В „колата“ си пушат 20.0% от респондентите, отново повече мъже (27.7%) от жените (10.8%).

За пушене на „други места“ в т.ч. заведения съобщават незначителен брой лица.

Подкрепяте ли пълната забрана за тютюнопушене на обществени места?

Къде най-често пушите?

Употреба на тютюневи изделия – отказване

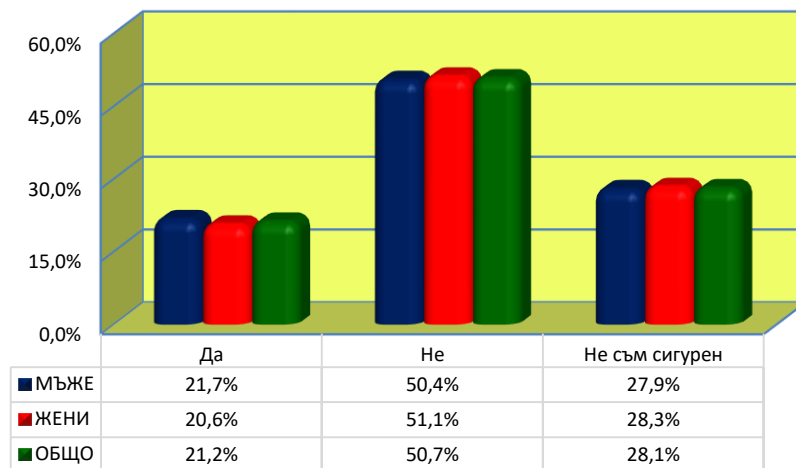
Изследването показва, че всеки пети пушач желае да спре цигарите - 20.2% от жените и 21.7% от мъжете, предимно във сред най-младите на 20-24 г (30.0%) и възрастните на 55-64 години (22,9%).

Не са сигурни, че желаят да спрат цигарите около 1/3 от пушачите (28.1).

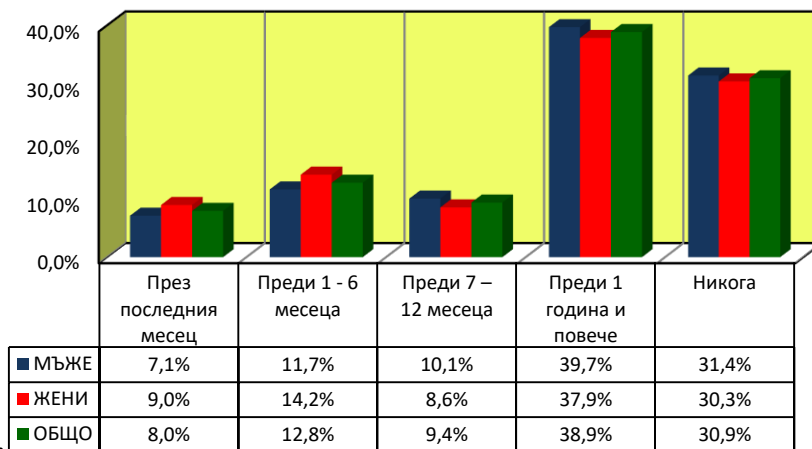
Тревожен е фактът, че около половината от пушачите не желаят – да откажат цигарите (50.7%) от тях, са жените, мъжете и лицата в на възраст 35-40 г и тези над 55 г.

Над 2/3 от пушачите са правили опит да се откажат от този навик и са успели да задържат това състояние поне 24 часа (69.1%). През последните 6 месеца са правили такъв опит 18.8% от мъжете и 23.2% от жените, по-често в градовете, и в групата с по-висока степен на образование.

Бихте ли желали да спрете да пушите?

Кога за последен път сте се опитвали ли сте да спрете да пушите и да задържите това състояние поне 24 ч.?

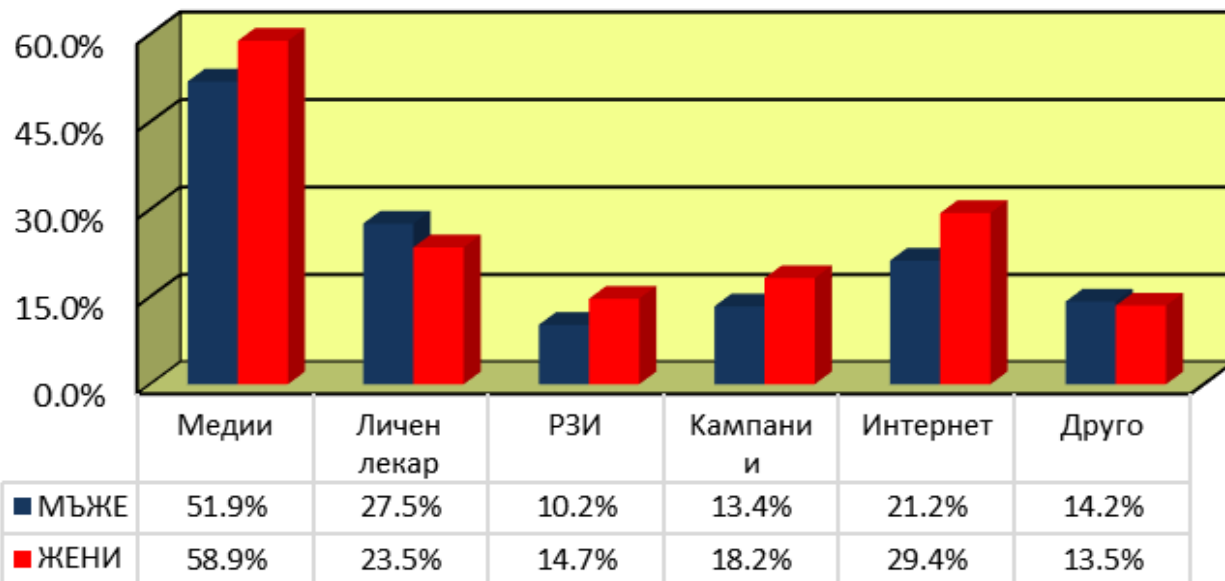

Употреба на тютюневи изделия – отказване

Почти всички анкетирани лица са информирани относно вредата от тютюнопушенето „напълно“ (88.8%) или „частично“ (7.0%).
Най-информирани при мъжете са 35-54-годишните, а при жените възрастовите групи 35-44 г и 55-64 г.

Водещи източници на информация за тютюнопушенето и вредите, които то причинява са медиите (55.1% отговори) и интернет (25.0% отговори). РЗИ е източник на информация само в 12.3% от случаите. Откъде научавате за вредата от тютюнопушенето?

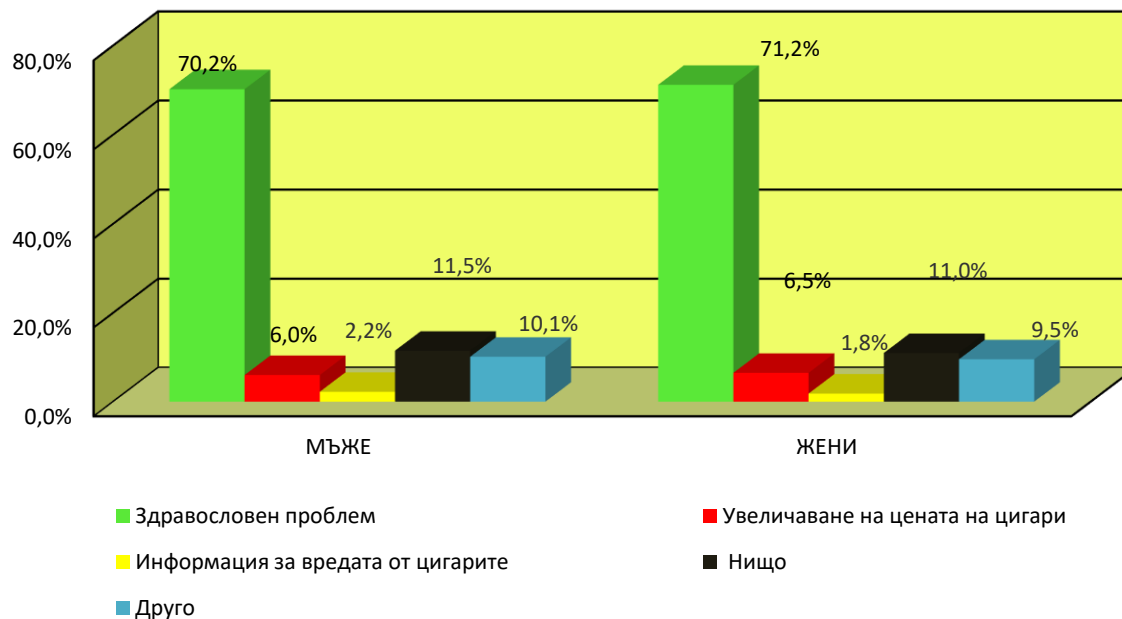

Употреба на тютюневи изделия – отказване

Водещата причина, която седем от десет анкетирани изтъкват като мотив за отказване от цигарите е здравословен проблем. Интересен е фактът, че в 11.2% от случаите изцяло липсва мотивация за отказване както при мъжете, така и при жените. И при двата пола липсата на мотивация за отказване е най-силно изразена след 55-годишна възраст.

Какво би ви накарало да спрете тютюнопушенето?

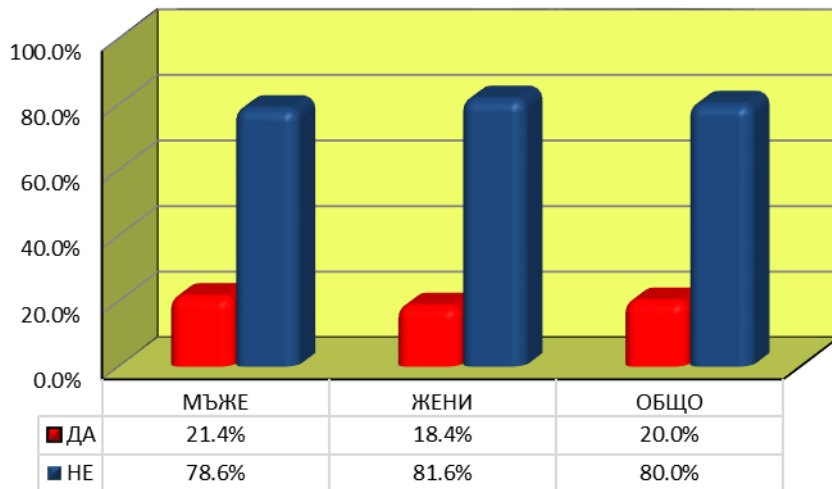
Употреба на тютюневи изделия – отказване

Честият неуспех при отказване и донякъде информацията получена предимно от медиите и интернет води до демотивация на пушачите, и изисква допълнителна помощ и подкрепа. Резултатите показват, че всеки пети пушач се нуждае от специализирана помощ в тази насока, по-често мъжете и лицата на 35-44 години, без съществени различия град и село.

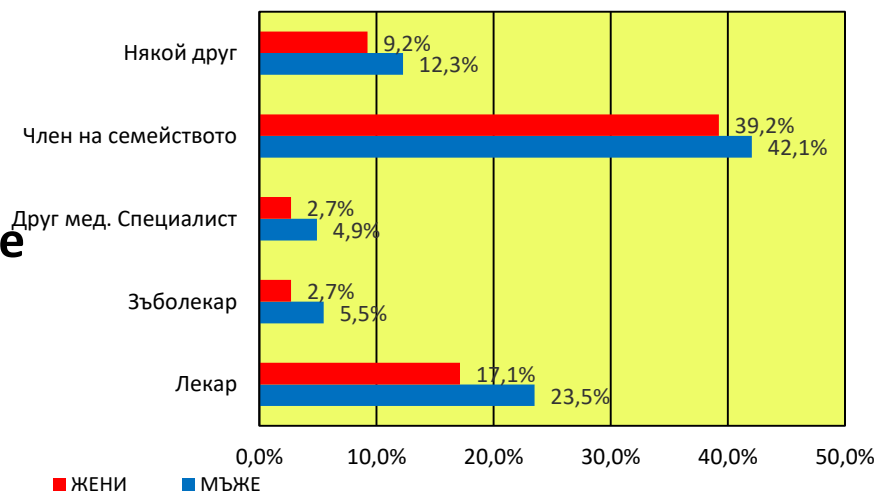
Най-често, обаче се търси и получава съвет/помощ от семейството (40.8%), а след това от лекар (20.6%). Случаите на зъболекари и други мед.специалисти не превишават 10%.

Както мъжете, така и жените по-често получават помощ от семейството във възрастта 20-24 г., а от лекар – след 45 г.

Имате ли нужда от помощ за да спрете?

От кого сте получили съвет да откажете цигарите

Употреба на други тютюневи изделия - разпространение

Бездимни тютюни

Употребата на тютюн за смъркане и дъвчене е рядко явление в България по-често срещано при мъжете (15 мъже), отколкото при жените - 6 жени ($P < 0.001$).

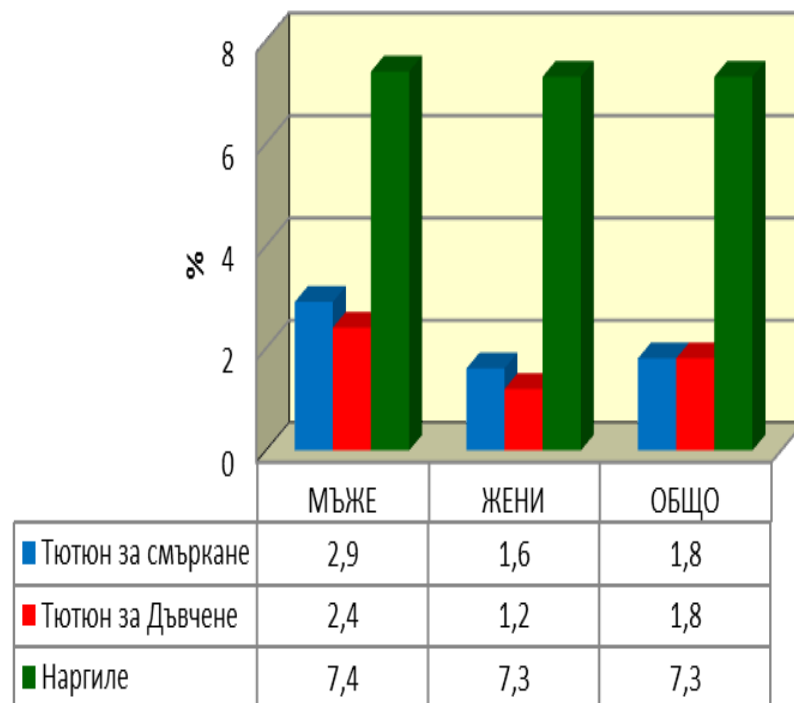
Бездимните тютюни се употребяват „понякога“, най-вече от лицата над 45-годишна възраст.

Наргиле

Почти всяко 14 анкетирано лице (равен брой жени и мъже) съобщава, че пуши наргиле ежедневно или понякога.

Наргиле пушат по младите хора - мъжете до 35 и жените до 45 години.

Употреба на бездимни тютюневи изделия и наргиле

Употреба на тютюневи изделия - разпространение

Електронни цигари

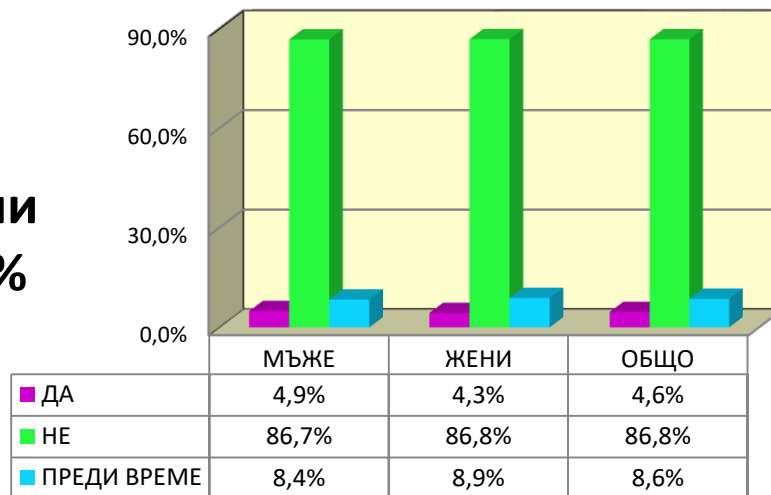
Всеки 7-ми анкетиран е опитвал или пушил електронни цигари (13.2%).

Около половината от тях са продължили да ги използват – 4.9% от мъжете и 4.3% от жените.

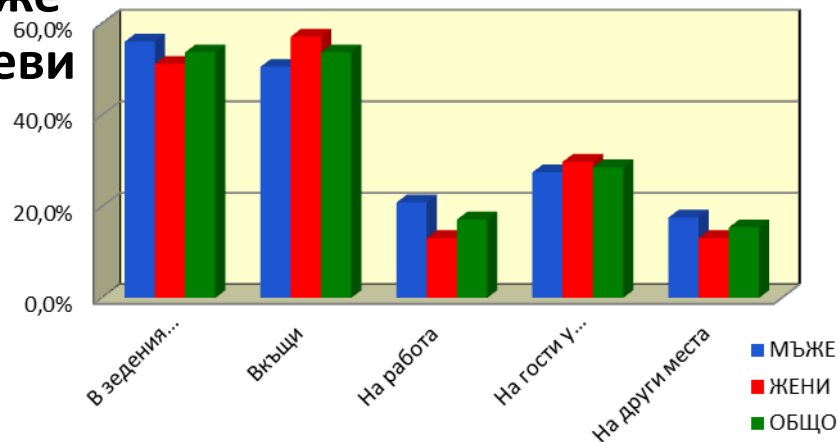
Места, където се употребяват бездимен тютюн, наргиле и ел.цигари

Голяма част от анкетираните (56.0% мъже и 51.2% жени) употребяват тези тютюневи изделия в заведения, вкъщи (50.5% мъже и 57.1% жени) и/или на гости у приятели (27.5% мъже и 29.8% жени). По-малко предпочитани места са на работа или другаде.

Употреба на електронни цигари

Местата където се употребяват тютюн за дъвчене, наргиле, електронни цигари

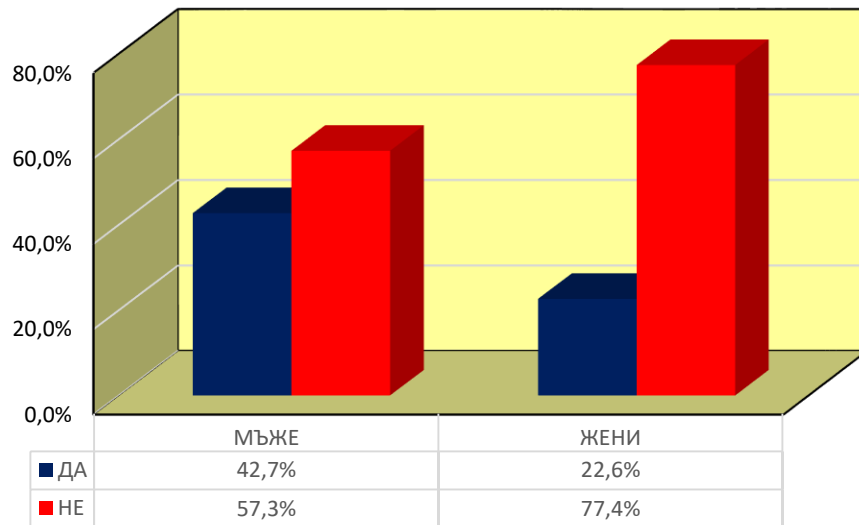
НЕПУШАЧИ – БИВШИ ПУШАЧИ

Всеки трети от непушачите (31.5%) е бивш пушач.

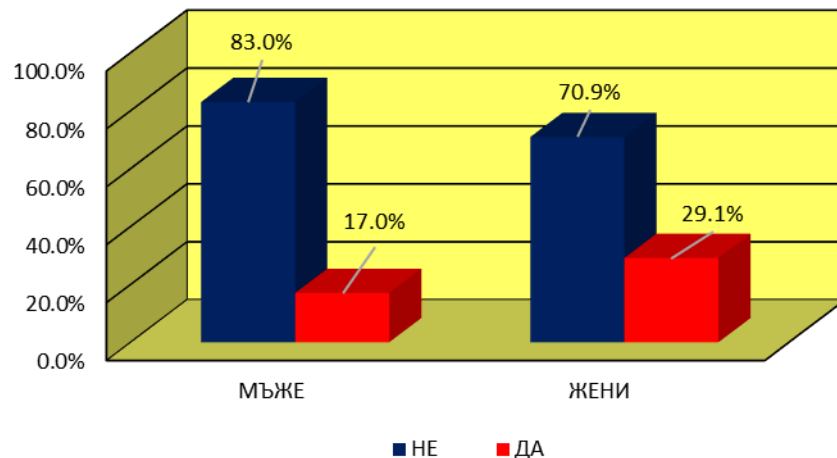
Сред отказалите преобладават мъжете над 45-годишна възраст и жените между 25 и 54 г.

78% от бившите пушачи са пушили всеки ден година или повече – преобладават мъжете, и хората на възраст 45-54 г.

Пушили ли сте по-рано през живота си?

Пушили ли сте почти всеки ден 1 година или повече?

НЕПУШАЧИ – БИВШИ ПУШАЧИ

Бившите пушачи са отказали цигарите средно след 15 години пушачески стаж, вариращ от 1 до 66 г. Средно „11 и повече години“ са пушили близо половината от извадката – 48.4%, всеки втори мъж и вяка трета жена, както и над 2/3 от лицата след 55-годишна възраст.

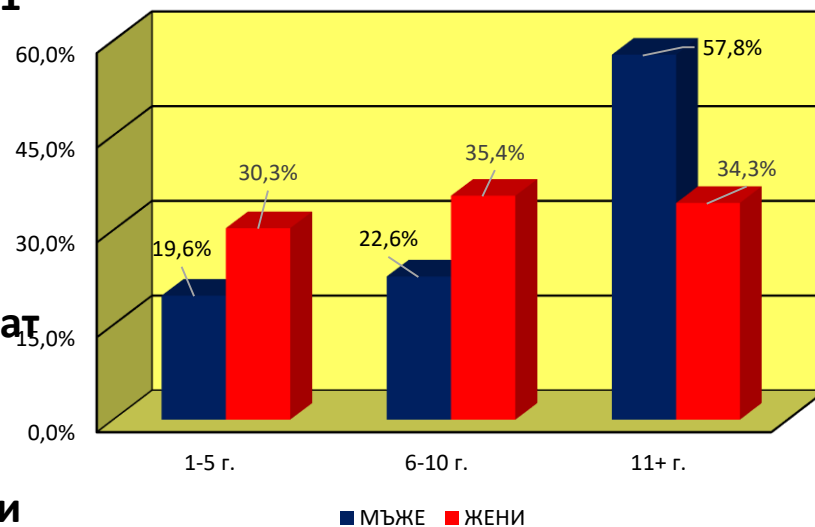
В групите пушили от 1-5 и 5-10 г. преобладават жените и 25-34-годишните (50.0%).

Бившите пушачи са изпушвали от 1-10 цигари дневно в 52.2% от случаите, като броят на жените от тази група е двукратно по-голям.

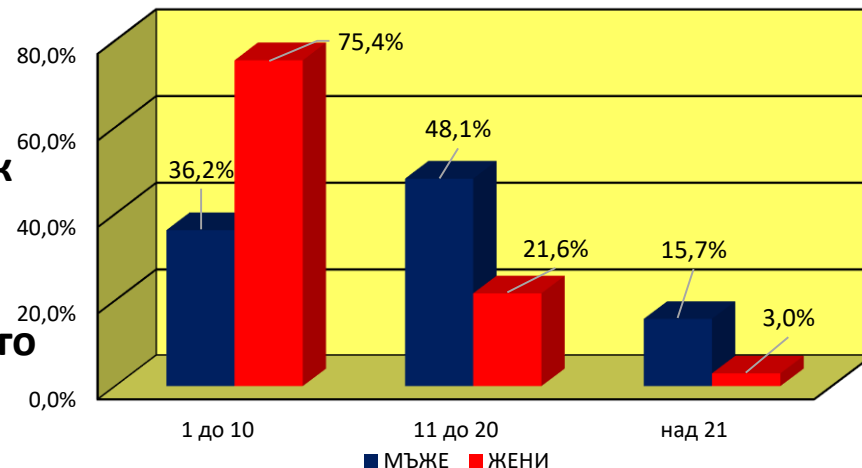
От 11 до 20 цигари са пушили 37.3% от извадката като делът на мъжете е почти два пъти по-голям от този на жените. С най-висок дял сред мъжете са тези над 45 г, а сред жените – групите 35-44 г. и 65+г. години.

Свръхинтензивно са пушили 10.5% , най много сред мъжете (петкратно повече от жените) и 20-24-годишните.

В течение на колко години сте пушили?

Колко цигари пушехте среднодневно?

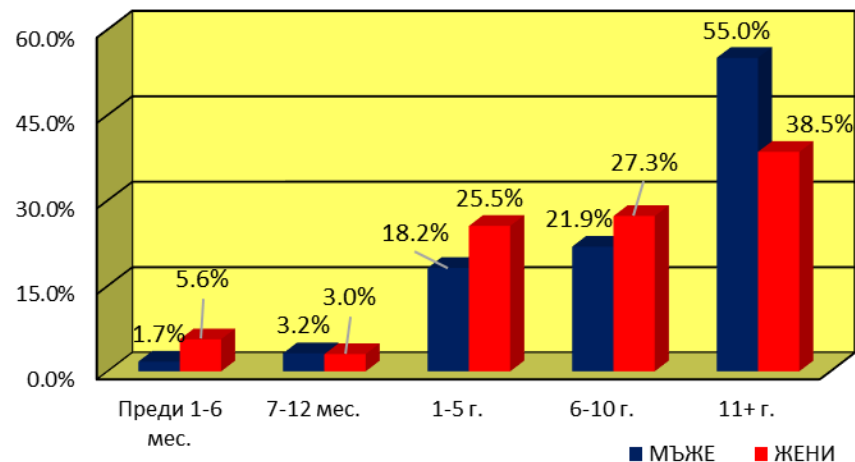

НЕПУШАЧИ – БИВШИ ПУШАЧИ

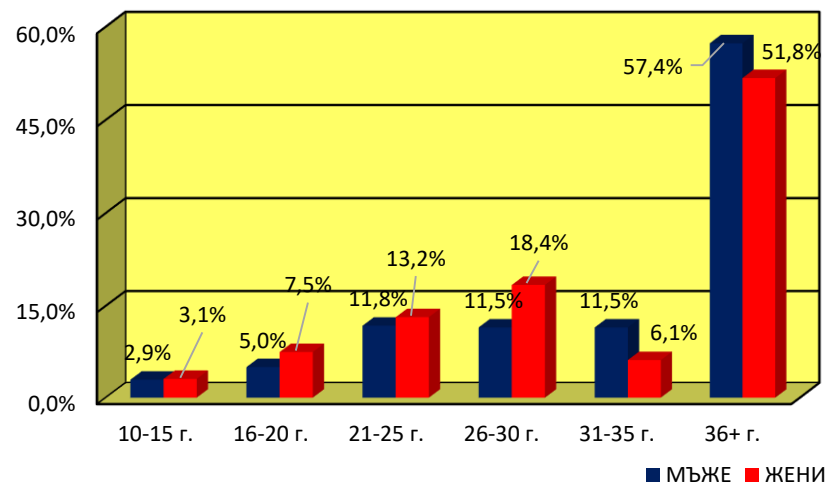
Близо половината от бившите пушачи (48.4%) са спрели да пушат „преди 11 и повече години“, като това са предимно мъже, лица на възраст след 45 г. (45-54 г-44.4%; 55-64 г-56.0% и 65+-77.2%), и живеещи в градовете.

Над половината от респондентите (55.1%) са спрели да пушат след 36-годишна възраст (57.4% от мъжете и 51.8% от жените).

Кога спряхте да пушите?

На колко години сте спрели цигарите?

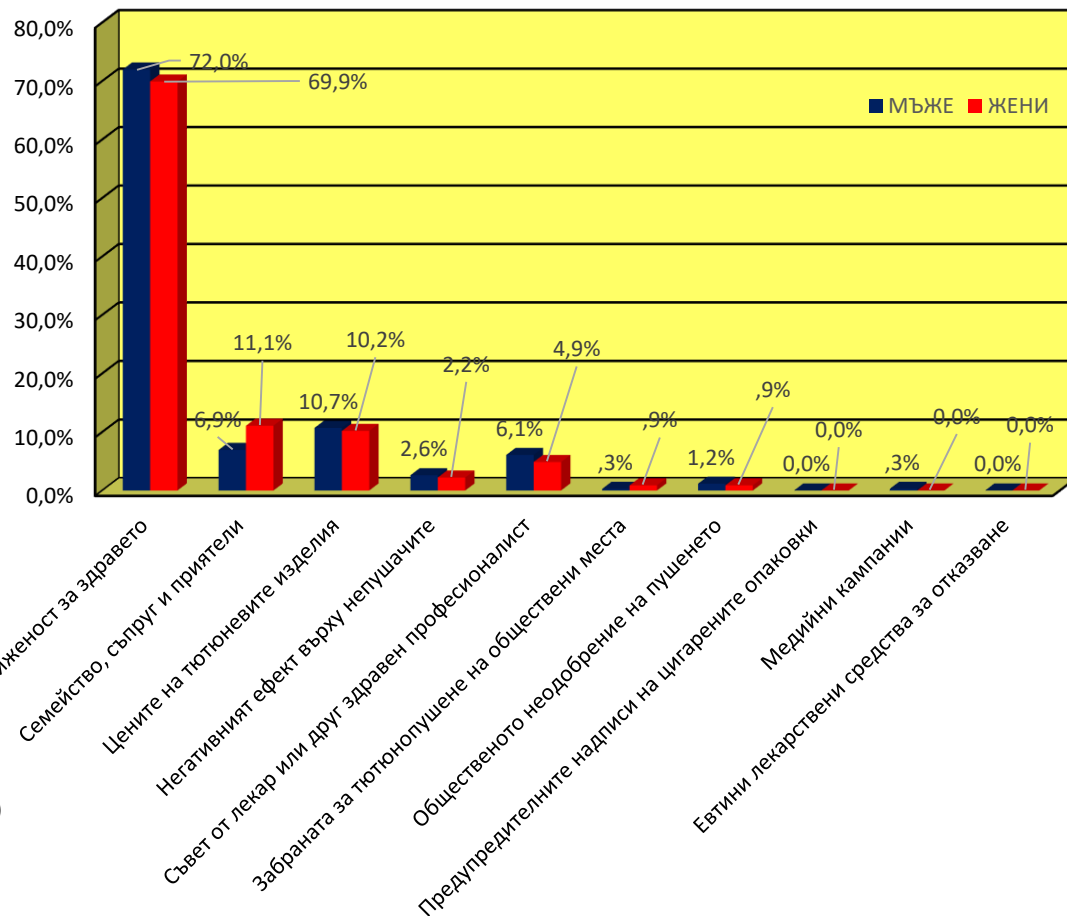
НЕПУШАЧИ – БИВШИ ПУШАЧИ

При седем от десет анкетирани, водещата причина за отказване на цигарите е „загрижеността за здравето“ (72.1%), проявяваща се в еднаква степен при двата пола.

Прави впечатление, че на второ място са поставени „цените на тютюневите изделия“, почти наравно със „по желание на семейство и близки“ (по-изразено при жените)

Забраната на тютюнопушенето, предупредителните надписи и общественото неодобрение практически нямат никакво значение при отказването, както и медийните кампании и „евтините“ средства за отказване.

Водеща причина за отказване

СИТУАЦИЯТА В БЪЛГАРИЯ

Все още тревожната картина, свързана с тютюнопушенето, може да бъде обяснена с редица обстоятелства, характерни за нивото на социално-икономическото развитие на страната.

- Обществото като цяло не е създадо здравословни условия на живот за хората,**
- Недооценява вредата от тютюнопушенето, толерантно е към носителите на този фактор на риска за здравето.**
- Съществуващото законодателство за контрол на тютюнопушенето не се съблюдава достатъчно.**

СИТУАЦИЯТА В БЪЛГАРИЯ

- **Огромните загуби, свързани с лечението на болестите, причинени от тютюна, се понасят от здравната система и обществото без особена тревога.**
- **Недостатъчно ефективна е дейността по промоция на здравето и ограничаване честотата на тютюнопушенето:**
 - **В страната функционират само 28 кабинета за отказване на тютюнопушенето;**
 - **ОПЛ не развиват достатъчна дейност в тази насока, не са достатъчно подготвени, не оценяват системно тютюнопушенето като фактор на риска, не го контролират.**

За реализацията на ефективна профилактика, на свързаните с тютюна заболявания са необходими комбинирани политически мерки, а също индивидуални и популационни стратегии, които сме заложили в Националната програма за превенция на ХНБ.

Разработването и оптимизирането на интегрираните подходи към решаването на проблема, залегнали в програмата е особено важно в условията на реформиране на здравните услуги в страната.

Благодаря вниманието!

<http://www.ncpha.government.bg>

Бул. "Акад. Иван Гешов" 15
1431 София
България